

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Atbalsta materiāls pedagogiem karjeras konsultantiem darbam ar izglītojamo vecākiem

“Karjeras attīstības atbalsta soļi”

● ● ● ● ● Apraksts

Anotācija. Atbalsta materiāls pedagogiem karjeras konsultantiem darbam ar izglītojamo vecākiem (turpmāk – Atbalsta materiāls) paredzēts pedagogu karjeras konsultantu (turpmāk – PKK) darbam – individuālas sarunas uzsākšanai un risināšanai ar izglītojamā vecākiem, lai informētu par izglītības iespējām un motivētu iesaistīties pieaugušo izglītībā. Šo materiālu PKK var izmantot arī darbā ar citiem pieaugušajiem (piem., pedagogiem un skolas atbalsta speciālistiem).

Atbalsta materiāls ietver infografiku – vizuālu informācijas apkopojumu, kurā shematiski attēloti soļi, indivīda karjeras attīstībā, dažādos karjeras izvēles posmos un *infografikas lietošanas instrukciju* (turpmāk – Instrukcija).

Atbalsta materiāla teorētisko pamatojumu veido karjeras mācīšanās ciklu (*Career Learning Cycles*), pārmaiņu (*Transtheoretical Model of Change*) un dzīves plānošanas konsultēšanas (*Life-Design Counseling*) modeļi (*Prochaska, Redding, & Evers, 2008; Hall & Chandler, 2007; Savicks, 2017*).

Atbalsta materiāla **mērķis** – par pieaugušo izglītības iespējām informēts un tās izmantot motivēts pieaugušais.

Izmantotie avoti

1. Hall, D. T., & Chandler, D. E. (2007). Career Cycles and Mentoring. In B. R. Ragins, & K. E. Kram, *The Handbook of Mentoring at Work: Theory, Research, and Practice* (pp. 471-497). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
2. Prochaska, J. O., Redding, C. A., & Evers, K. E. (2008). The Transtheoretical Model and Stages of Change. In K. Glanz, B. K. Rimer, & K. Viswanath (Eds.), *Health Behavior and Health Education: Theory, Research, and Practice* (4 ed., pp. 97-122). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
3. Savicks, M. (2017). *Dzīves plānošanas rokasgrāmata*. Rīga: Valsts izglītības attīstības aģentūra.

Instrukcija

PKK **sasveicinās, iepazīstina ar sevi** (ja pieaugušais un PKK tiekas pirmo reizi), pauž atzinību par izrādīto interesi par pieaugušo izglītību. PKK un pieaugušais **vienojas par sarunas mērķi un ilgumu.**

Lai noskaidrotu pieaugušā mācību vajadzības, sarunas turpinājumā PKK noskaidro pieaugušā darba dzīves (karjeras) attīstības situāciju, uzdodot profilējošo jautājumu: "Pastāstiet kāda pašlaik ir Jūsu darba dzīve (karjera)?"

Karjeras attīstības cikls ietver karjeras (darba dzīves) iespēju izpēti, izmēģinājuma, nostiprināšanās un lietpratības sasniegšanas posmus un starpposmu, kurā pieaugušā vadošās dzīves lomas nav tieši saistītas ar karjeru (darba dzīvi), piem., atrašanās bērna kopšanas atvaļinājumā.

Karjeras attīstības posms	Posmam raksturīgie izteikumi
IZPĒTES POSMS	<i>Meklēju darbu, domāju par sava biznesa sākšanu, pārskatu vakances, vēlos sākt kaut ko jaunu u.c.</i>
IZMĒĢINĀŠANAS POSMS	<i>Esmu nesen sācis strādāt jaunā darbavietā (amatā), uzsācis jaunu biznesu u.c.</i>
NOSTIPRINĀŠANAS POSMS	<i>Jau kādu laiku nodarbojos ar... u.c.</i>
LIETPRATĪBAS SASNIEGŠANAS POSMS	<i>Esmu pieredzējis darbinieks (uzņēmējs, pašnodarbinātais), jau ilgi nodarbojos ar... u.c.</i>
PĀRTRAUKUMS	<i>Nestrādāju; atrodos bērna kopšanas atvaļinājumā; atpūšos u.c.</i>

Ja nepieciešams, PKK uzdod precizējošus papildjautājumus, piemēram, "Cik ilgi jau meklējat darbu (strādājat šajā uzņēmumā, darbojaties šajā nozarē, nodarbojaties ar uzņēmējdarbību u.c.)?" "Kas jums šajā darba dzīves (karjeras) posmā patīk?", "Ar kādām grūtībām sastopaties?", "Kā es varu būt Jums noderīgs šajā darba dzīves posmā?". Lai vairāk uzzinātu par pieaugušā mācību vajadzībām, PKK mudina viņu, vaicājot „Vai varat pastāstīt vēl kaut ko?”

- Pieaugušajam, kurš atrodas darba dzīves (karjeras) **izpēti** posmā, rodas nepieciešamība pilnveidot zināšanas par viņam piemērotākajām izaugsmes iespējām (karjeras virzieniem, darbavietām, nozarēm u.c.), kā arī apzināto

iespēju (karjeras lomu) priekšrocībām un trūkumiem.

- **Izmēģinājuma** posmā notiek pieaugušā personīgo mērķu un organizācijas (nozares) mērķu saskaņošana, savas jaunās lomas apjēgšana, šajā posmā rodas nepieciešamība pilnveidot zināšanas par darbavietas un nozares aktualitātēm, izvēlētajā karjeras lomā pienākumiem un atbildību.
- **Nostiprināšanās** posmā pieaugušais pakāpeniski pilnveido lietpratību izvēlētajā darba dzīves (karjeras) lomā, tādēļ palielinās vajadzība apgūt lomai un personības īpatnībām atbilstošas radošas problēmrisināšanas metodes (paņēmienu).
- **Lietpratības sasniegšanas** posmā pieaugušais sasniedz lietpratību izvēlētajā darba dzīves (karjeras) lomā un tuvojas jaunam karjeras ciklam (pārejai uz jaunu izaicinošāku darba dzīves lomu), šajā posmā rodas nepieciešamība apkopot un izvērtēt sasniegto, pilnveidot zināšanas un prasmes sekmīgai nākamā karjeras posma sākšanai.
- Pieaugušajam, kurš atrodas karjeras **starpposmā**, darba dzīves lomas ir sekundāras (otršķirīgas), tādēļ PKK uzdod precizējošos papildjautājumus par vadošajām (piemēram, "māte", "tēvs", "mājsaimniece", "pensionārs" u.c.) dzīves lomām un noskaidro ar tām saistītās mācību vajadzības.

Lai noskaidrotu pieaugušo izglītības pieredzi, PKK uzdod profilējošo jautājumu: "**Kā esat iesaistījies pieaugušo izglītībā?**" Ja nepieciešams, PKK uzdod precizējošus papildjautājumus.

Iesaistīšanos pieaugušo izglītībā raksturo pirmspārdomu, pārdomu, sagatavošanās, iesaistīšanās un noturīgas iesaistīšanās posmi.

IESAISTĪŠANĀS POSMS	Posmam raksturīgie izteikumi
PIRMSPĀRDOMU POSMS	<i>Neesmu par to domājis...</i>
PĀRDOMU POSMS	<i>Domāju, ka vajadzētu/derētu...</i>
SAGATAVOŠANĀS POSMS	<i>Gatavojos tuvākajā laikā sākt...</i>
IESAISTĪŠANĀS POSMS	<i>Esmu nesen sācis...</i>
NOTURĪGAS IESAISTĪŠANĀS POSMS	<i>Piedalos, iesaistos, mācos...</i>

Atkarībā no pieaugušā iesaistīšanās pieaugušo izglītībā un viņa darba dzīves situācijas posma:

- sarunā ar pieaugušo, kurš atrodas **pirmspārdomu** posmā, PKK lielāku uzmanību pievērš drošas sarunas vides radīšanai, uzticības pilnu attiecību izveidošanai un iedrošināšanai runāt par pieaugušo izglītību;
- pieaugušajam, kurš atrodas **pārdomu** posmā, PKK palīdz saskatīt pieaugušo izglītības priekšrocības un personisko nozīmi, ieguvumus no tās sev un citiem (nozīmīgus cilvēkiem), izvērtēt iekšējās pretrunas, kas saistītas ar iesaistīšanos pieaugušo izglītībā, noskaidrot ārējos šķēršļus un barjeras, kas varētu apgrūtināt iesaistīšanos pieaugušo izglītībā, informē par tām izglītības iespējām, kuras pieaugušais vēl nav apzinājies, paplašinot izvēles iespējas;
- pieaugušajam, kurš atrodas **sagatavošanās** posmā, PKK palīdz detalizēti izziņāt pieaugušo izglītības uzsākšanas (1.soļa) posmus, iedrošina un pamudina iesaistīties, sniedz nepieciešamo informāciju, lai pieaugušais gūtu skaidru un konkrētu priekšstatu par izvēlētajā pieaugušo izglītības virziena un procesa priekšrocībām, ierobežojumiem un apgrūtinājumiem;
- pieaugušajam, kurš atrodas **iesaistīšanās** posmā, PKK palīdz apzināties un izvērtēt pieaugušo izglītības pieredzi (ieguvumus, sasniegumus), iedrošina, motivējot turpināt pieaugušo izglītību, kā arī palīdz drošā vidē apzināties, atzīt un izvērtēt pieaugušo izglītības gaitā radušās problēmas (ja tādas ir), saskatīt to pārvarēšanas veidus (ceļus, paņēmienus) un sniedz nepieciešamo papildus informāciju (pēc vajadzības);
- pieaugušajam, kurš atrodas **noturīgas iesaistīšanās** posmā, PKK palīdz apzināties un izvērtēt pieaugušo izglītības pieredzi (ieguvumus, sasniegumus) un to nozīmi dažādās dzīves jomās, t.sk., darba dzīvē, uzslavē un iedrošina, aicina aktīvi dalīties pieaugušo izglītības pieredzē, veicinot citu ģimenes locekļu, kolēģu u.c. iesaisti pieaugušo izglītībā, rosina būt par paraugu un motivēt bērnus mūžizglītībai.

Izvērtējot pieaugušā atbildes uz profilējošajiem jautājumiem un papildjautājumiem, PKK nosaka pieaugušā mācību vajadzības un sniedz individuālu izglītības iespēju piedāvājumu. To sniedzot, PKK precizē pieaugušā mācību **vēlmes** un **iespējas**, piem., vēlamo mācību **laiku** un **vietu**, mācību veidu – **klātienē**, **attālināti** vai **jaukti**, **bezmaksas** vai **par maksu** u.c.

Sarunā ar pieaugušo PKK uzsver **vienlīdzīgas karjeras iespējas** neatkarīgi no pieaugušā dzimuma, vecuma, invaliditātes vai etniskās piederības.

Sniedzot informāciju, PKK izmanto **daudzveidīgus paņēmienus**, t.sk., demonstrējumus (praktiski demonstrē tīmekļa vietnes par pieaugušo izglītību, to atrašanu u.c.). Ja pieaugušais piekrīt, PKK nosūta informāciju uz norādīto

personisko e-pastu.

Sarunas noslēgumā PKK izsaka atzinību par izrādīto ieinteresētību, iedrošina turpināt iesākto, kā arī pārrunā vienu - divus nākamos darbības soļus.

Atvadoties PKK **informē** pieaugušo par iespējām saņemt palīdzību un atbalstu tālākā pieaugušo izglītības iespēju izzināšanā un iesaistē.